

„PANSEMITIZMUS“ V SÚČASNOM UMENÍ A MÉDIÁCH (editoriál)

Druhé číslo štvrtého ročníka *Stredoeurópskych pohľadov* sa tematicky orientuje na výskum aktuálnej prezentácie antisemitských mentálnych stereotypov v priestore umeleckých a literárnych diel. Jednotlivé štúdie ponúkajú analýzu a interpretáciu elementov antisemitského diskurzu ako javu lingvoštylistického, ikonického, naratívneho i diskurzívneho v jeho rétoricko-persuazívnej rovine, komplexne imagologického v širokej komparatistickej perspektíve. Cieľom takto zameraných textov je sformulovať, či a ako sa oproti devätnástemu a dvadsiatemu storočiu premenil v súčasnosti prezentovaný mentálny stereotyp obrazu Žida, jeho aktuálnej reprezentácie. Snahou je analyzovať, ako je domnelý „pansemitizmus“ jazykovo pomenovaný, akú ikonickú formu tento obraz získava, aké vlastnosti, činy a príbehy sú mytologické i atributívne a ako vyzerá konceptuálny diskurz, napr. v podobe „návrhov“ na „efektívne“ riešenia.

Prezentované štúdie v tomto čísle sa venujú dominantne interpretácii literárnych diel českých a slovenských autorov. Úvodný príspevok Petra Kučeru približuje poprednú osobnosť stredoeurópskej literárnej historiografie a komparatistiky 20. storočia Václava Černého s dôrazom na jeho interpretáciu židovskej poézie i jeho antisemitské výpady. Nasledujúce dva texty približujú židovské postavy a antisemitské motívy v súčasnej českej próze. Erik Gilk sa venuje obrazu židovskej ženy v období 2. svetovej vojny v prózach českých autoriek od počiatku tohto tisícročia. Alexej Mikulášek analyzuje novelu Ireny Sehnerovej *Mami, ja nechci umrieť...* Zamieriava sa v nej primárne na formy zobrazenia „židovského zla“ a približuje tento antisemitský komunikát ako jednu z vrstiev širšieho a komplexnejšieho posolstva prózy.

Nasledujúca trojica príspevkov skúma prioritne súčasnú slovenskú literatúru. Ján Gallik sa venuje dvom postmoderným prózam, v ktorých antisemitské postoje ich hrdinov podporujú ich satirické vyznenie. Ide o literárne fikcie Kolomana Kocúra *Sracia zbraň* a Martina Kasardu *Budúcnosť na predaj*. Marcela Antošová reflektuje židovskú otázku v próze Pavla Vilikovského *Štvrtá reč*, pričom sa zameriava na jej sémantické rozmery. Monika Adamická nám približuje diela súčasnej slovenskej memoárovej literatúry s tematikou holokaustu, no vracia sa aj k slovenskej poézii a beletrii tematizujúcej antisemitizmus v druhej polovici minulého storočia. Sekciu odborných príspevkov uzatvára štúdia Milana Pokorného venujúca sa definícii stredoeurópskeho kultúrneho priestoru, ktorý je spätý aj s osudom Židov v tomto regióne. Významná časť príspevku je venovaná česko-slovenským vzťahom a českej i slovenskej pozícii v strednej Európe.

Aktuálne číslo *Stredoeurópskych pohľadov* dopĺňajú aj recenzie knižných publikácií od Antona Baláza, Lenky Tkáč-Zabákovej a Michala Krautera i správa Jany Michálikovej. Záver čísla patrí článku Tibora Žilku približujúcemu tragický osud konvertitov židovského pôvodu – Františka Munka a jeho syna Tomáša.

Štefan Timko a Michal Krauter